

Pragmàtica

Professor: Xavier Laborda Gil

Departament de Lingüística – Filologia

Universitat de Barcelona

Pragmàtica

Xavier Laborda
Filologia - Universitat de Barcelona

tel. 93 4035657 - xlaborda@fil.ub.es - <http://www.ub.es/ling/laborda/principal.htm>

Objectius

La pragmàtica no és tant una disciplina com una perspectiva des de la qual podem analitzar els usos discursius i els principis que regulen la seva adequació i comprensió, la distància social i la perlocució.

L'objectiu del curs és conèixer modalitats d'interpretació pragmàtica, com (a) la *retòrica*, consciència històrica dels orígens de la lingüística, (b) la CDA o *anàlisi crítica del discurs*, consciència de relacions verbals de domini o discriminació, i (c) la *tematització* o tractament de la informació pels mitjans de comunicació massiva.

Pel que fa a la consciència històrica, és recomanable haver assolit la formació historiogràfica que forneixen les assignatures *Història de la lingüística* i *Retòrica*.

Continguts

El guió de curs consta de tres apartats.

1. Elements de pragmàtica

Definicions: de disciplina a perspectiva; tripartició: micro, macro i metapragmàtica. Principis globals: cooperació, cortesia. Principis interpersonals: presentació, domini, afecte; assertivitat, empatia, autoestima. De la conversa als formats comunicatius. Realitzatius: la força de dir. Implicatura: dir i comunicar. Actes de parla. Anàlisi de la conversa.

2. Discurs i consciència històrica

Orígens i contesa verbal. Retòrica, la xarxa del saber. La retòrica a Aristòtil, Ciceró i Salinas. El problema del significat a la filosofia del s. XX: de l'epistemologia a l'hermenèutica. Comunicació, indústries de la consciència i anàlisi crítica del discurs.

3. Anàlisi pragmàtiques

Gèneres discursius i procediments de narració i argumentació. Discurs periodístic, tematització i consciència crítica. Altres impugnacions (realitzatius) i controvèrsies (veritat i mentida, sinceritat).

Bibliografia

Cal llegir tres obres fonamentals (1-3) i escollir-ne una més de la llista d'obres complementàries (4).

1. Una obra de referència.

Escandell (1993): *Introducción a la pragmática*, Barcelona, Ariel, 1996.

Bassols (2001): *Les claus de la pragmática*, Vic, Eumo Editorial.

Bertucelli (1993) *Qué es la pragmática*, Barcelona, Paidós, 1996-

Levinson (1983): *Pragmática*, Teide, 1989.

Calvo (1994): *Introducción a la pragmática del español*, Cátedra.

Verschueren (1999): *Para entender la pragmática*, Gredos, 2002.

2. **X. Laborda** (1996): *Retórica interpersonal. Discursos de presentación, dominio y afecto*, Barcelona, Octaedro.

3. Una obra aplicada.

Van Dijk (1978): *La ciencia del texto*, Paidós, 1989². O bé: V. Dijk, *Racismo y análisis crítico de los medios*, Paidós, 1997.

A. Tuson (1995): *Anàlisis de la conversa*, Empúries.

A. M. Bañón (2002): *Discurso e inmigración*, Universidad de Murcia.

4. Una lectura complementària.

Aristòtil (350-335 aC): *Retòrica* (diverses edicions).

Austin (1962): *Cómo hacer cosas con las palabras*, Paidós, 1981, 1990.

Fish (1989): *Práctica sin teoría*, Barcelona, Destino, 1992.

Haverkate (1994): *La cortesía verbal*, Madrid, Gredos.

Laborda (2001): *Comunicació institucional i literatura de paperera*, València-Barcelona. 3i4.

Lomas (1996): *El espectáculo del deseo. La persuasión publicitaria*, Octaedro.

Pablo Rabasso, Joan de (1997): *Tècniques d'entrevista per a professionals de la salut*, Eumo.

Sperber & Wilson (1986): *La relevancia*, Madrid, Visor, 1994.

Julio i Muñoz, comp. (1998): *Textos clásicos de pragmática*, Madrid, Arco Libros.

Activitats principals

- *Monografia sobre la tradició pragmàtica*: “La retòrica de Salinas. Comentari des del punt de vista de la pragmàtica”. Extensió: 21.000 caràcters. Lliurament: 29 d’octubre (les dates varien lleugerament segons el calendari de cada any).
- *Fitxa d’anàlisi d’un enunciat*, amb 1) una part descriptiva (emissor, destinatari, enunciat o contingut proposicional, context, situació i registre), 2) una part analítica o de comentaris parcials i 3) una interpretació global. Extensió: 2.100 caràcters. Presentació a classe i lliurament, a partir del 3 de novembre.
- *Anàlisi crítica del discurs i tematització*: “Gènere discursiu i salutació de festa major”. (Vegeu les instruccions al material 4.4 de la carpeta). Lliurament: 24 de novembre.
- *Memòria de curs*, amb una part sintètica (què aporta la perspectiva pragmàtica) i altra part analítica (projecte de recerca), amb una secció final de cloenda. A la part sintètica, s’ha de fer referència explícita a continguts rellevants de les obres llegides. En el projecte s’ha d’incloure un títol, la delimitació de l’objecte d’estudi triat, el marc teòric i metodològic que s’utilitzarà, un pla de desenvolupament (activitats, durada i esquema de la monografia), el fons documental i la bibliografia, i una avaluació del sentit o abast de la recerca. Extensió: 12.600/16.800 caràcters. Lliurament: 17 de desembre.

Presentació i contingut dels treballs

El text dels treballs —redactats preferentment en català o castellà— pot anar acompanyat de notes a peu de pàgina i de referències bibliogràfiques precises, introduïdes cada cop que les necessitats de coherència i intel·ligibilitat ho demanin. Segons els treballs, s’incorpora una bibliografia final, elaborada amb rigor i precisió, i un apèndix que recull els materials documentals i els quadres que no han estat intercalats en el cos del text.

Es presenta els treballs mecanografiats o, preferiblement, impresos. En aquest cas, quan es disposa d’un tractament de textos apropiat, suggerim unes característiques de presentació —similars a les del full que llegiu— que faciliten la lectura i correcció dels treballs:

- Impressió en full horitzontal o apaïsat, a dues columnes, interlineat senzill, alineació justificada, cos de lletra 10, notes a peu de pàgina i en un cos 9 ó 8, guionatge.
- Opuscle sense carpeta (només cal grapar-lo) ni fulls de portada o contraportada, però sí es pot incloure un frontispici (portada il·lustrada).

L'objectiu de les activitats precedents és que l'alumne desenvolupi i acrediti condicions de qualitat investigadora, que consisteixen en (i) unes capacitats i (ii) uns instruments.

(i) Una capacitat bàsica és la del domini del registre de prosa acadèmica i de les tècniques de documentació, selecció i categorització de la informació. Juntament amb aquesta, hi ha el discerniment del paradigma emprat, que és la visió científica que adopta l'investigador, ja sigui:

- el de l'epistemologia (en la línia de la filosofia analítica o de la gramàtica generativa, per exemple) o
- el de l'hermenèutica (com la historiografia o l'anàlisi crítica del discurs).

(ii) Al seu torn, l'instrument fonamental és el projecte de recerca, en el qual l'investigador:

1. dóna **títol** al seu futur treball
2. es formula una **pregunta** (o més), la qual ha de menar la indagació i permetre finalment evacuar una **tesi**
3. s'explicita el **marc** de les pràctiques i teories en què hom s'aferma (paradigma)
4. s'avança un **pla de desenvolupament**, en el què hi consta les activitats i la durada de la inquisició i les parts de què es compondrà la memòria o redacció de la tesi
5. i finalment s'adjunta una breu **relació bibliogràfica**.

Avaluació

Per a l'avaluació es tindrà en compte principalment la regularitat i aprofitament en les activitats de curs. I en la qualificació dels treballs es considerarà¹:

- a) La precisa identificació del tema, marc teòric, procediments d'anàlisi, i conjectures hipòtesis o tesis.
- b) L'adequació dels objectius als recursos analítics i documentals.
- c) L'aparell de referències i citacions.
- d) La qualitat lingüística, estilística i de presentació.
- e) La magnitud dels treballs i el rigor de les conclusions.

A la fi del quadrimestre, hi haurà una prova general, relativa al programa de lectures i activitats d'anàlisi. □

¹ Com a orientació sobre normes d'elocució i tècniques de recerca, suggerim la consulta de les següents obres:

P. Alberola i altres (1996): *Comunicar la ciència*, Edicions del Bullent.

E. Corominas, X. Casacuberta, D. Quintana (2000): *El treball de recerca*, Vic, Eumo.

J. L. García Roldán (1995): *Cómo elaborar un proyecto de investigación*, Universitat d'Alacant.

A.A.D.D. (): *Les referències i les citacions bibliogràfiques, les notes i els índexs*, Universitat Autònoma de Barcelona, 1995 (2a. ed.).

M. A. Santos (1995): *Libro de estilo para universitarios*, Málaga, Miguel Gómez Ediciones.